

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการประเมิน

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ การสร้างเด็กและเยาวชนให้มีรากฐาน การศึกษาที่มั่นคง เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสามารถพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายปฏิรูปการเรียนการสอน เพื่อมุ่งมั่นและพยายามอย่างเต็มที่ที่จะให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาที่ดีสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหา มีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560) ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 54 ว่ารัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ในหมวด 1 บททั่วไปความมุ่งหมายและหลักการซึ่งระบุไว้ในมาตรา 8 ว่าการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก 3 ประการและหนึ่งใน 3 ประการให้ยึดหลักว่าการจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชน และหมวด 4 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ (ยุพดี จารุทรัพย์, 2555, น. 8-13)

ห้องสมุดนับได้ว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณภาพ การเรียนรู้ รักการอ่าน เป็นนักคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ เนื่องจากห้องสมุดเป็นสถานที่ที่รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ สื่อนวัตกรรมที่หลากหลาย มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จัดบริการและกิจกรรมตามหลักวิชาการศาสตร์และสาขาสหศาสตร์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักสูตรซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ ดังนั้นห้องสมุดของสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการได้ใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนรู้สำหรับพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, น. 195) ที่กล่าวว่า ห้องสมุดสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในสถานศึกษามาก เพราะเป็นศูนย์รวมของวิชาการทั้งปวง ช่วยส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการกับครู ส่งเสริมการสอนของครูได้ใช้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เตรียมบทเรียนเพื่อการเรียนการสอน และผู้เรียนได้ใช้เป็นแหล่ง

เรียนรู้เพื่อแสวงหาความรู้จากงานที่ได้รับมอบหมายและความรู้ด้านอื่นๆ ที่ผู้เรียนสนใจ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รวมทั้งเป็นการศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ด้วยตัวเอง ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี และยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในการปลูกฝังสร้างนิสัยรักการอ่านหนังสือ

หัวใจสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ ห้องสมุด ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ในห้องสมุดตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาจะต้องส่งเสริมให้เป็นแหล่งที่จะทำให้บุคคลได้เรียนรู้ที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างดี และมีความสุข ห้องสมุดจึงต้องเปลี่ยนแปลงกระบวนการให้บริการโดยต้องมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้บริการสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด ดังนั้นจึงต้องพัฒนาให้ห้องสมุดน่าสนใจ เป็นห้องสมุดที่มีชีวิต (living library) ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสนใจมาใช้บริการห้องสมุด ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนางานบริการทางห้องสมุดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีผู้มาใช้บริการมากที่สุด แม้ว่าห้องสมุดจะมีทรัพยากรสารสนเทศมากเพียงใดหรือมีบุคลากรที่ดีเพียงหากไม่มีผู้มาใช้บริการของห้องสมุดหรือมาใช้บริการน้อยกว่าที่ควรย่อมหมายถึง ความล้มเหลวของงานห้องสมุด ดังนั้นการบริการจึงถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของห้องสมุด การบริการที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ผู้มาใช้บริการมีความสะดวกรวดเร็วได้รับประโยชน์สูงสุดจากการรับบริการและมีความพึงพอใจในการรับบริการ (สัมพันธ์ พลันสังเกตุ, 2556, น. 16-19)

ห้องสมุดสถานศึกษาในปัจจุบันมีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง เป็นแหล่งรวบรวมวิทยากรหลักของสถานศึกษาที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคลช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งมีส่วนในการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนเป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งในการปฏิรูปการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จ เมื่อสถานศึกษาได้จัดห้องสมุดแล้วต้องมีการใช้ห้องนั้นเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ และมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ รู้วิธีการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีนิสัยรักการอ่าน การจัดกระบวนการเรียนรู้หรือการสอนวิธีเรียน มิใช่เน้นการสอนให้จำบทเรียน ความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยตนเองดังกล่าว เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้บุคคลในชาติมีความพร้อมที่จะพัฒนาและสามารถพัฒนาตนเองตลอดจนสังคมเจริญก้าวหน้าทันกับอารยประเทศ แต่ในปีการศึกษา 2561 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมวดวิชาชีพของนักเรียนนักศึกษาบางสาขาวิชาค่อนข้างต่ำ อาทิ สาขาวิชาช่างไฟฟ้ากำลัง ร้อยละ 64.12 และสาขาวิชาการโรงแรม ร้อยละ 77.05 (วิทยาลัยเทคนิคแม่สอด, 2561, น. 9) ดังนั้นในปีการศึกษา 2562 วิทยาลัยเทคนิคแม่สอดจึงดำเนินโครงการพัฒนาห้องสมุด เพื่อรองรับการบริการให้กับครูและนักเรียนนักศึกษา ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ครูและนักเรียนนักศึกษารักการอ่าน รักการเรียนรู้อะไรก็ศึกษา ค้นคว้า จึงได้ทำการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด เพื่อที่จะนำผลการประเมินมาเป็นข้อมูล/สารสนเทศในการวางแผนและพัฒนาปรับปรุงระบบการบริหารจัดการและการให้บริการของห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

1. เพื่อประเมินด้านบริบทของโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการดำเนินโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิตของโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด

ขอบเขตของการประเมิน

1. รูปแบบการประเมิน

การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, D.L., 1990, p. 123) ซึ่งมีรูปแบบการประเมินใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) 2) การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน

2.1 ประชากร ประกอบด้วย ครูและนักเรียนนักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด ในปีการศึกษา 2562 จำนวน 66 คน นักเรียนนักศึกษา จำนวน 2,090 คน รวมจำนวน 2,156 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครูและนักเรียนนักศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด ในปีการศึกษา 2562 จำนวน 66 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) และกลุ่มตัวอย่างนักเรียนนักศึกษา จำนวน 327 คน รวมจำนวน 393 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างนักเรียนนักศึกษาด้วยการเปิดตาราง Krejcie & Morgan และเลือกกลุ่มตัวอย่างนักเรียนนักศึกษาด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของนักเรียนนักศึกษาตามสาขาวิชาในแต่ละชั้นปี

3. ตัวแปรที่ใช้ในการประเมิน

- 3.1 ความเหมาะสมด้านบริบทของโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด
- 3.2 ความเหมาะสมด้านปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด
- 3.3 ความเหมาะสมด้านกระบวนการดำเนินโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด
- 3.4 ผลผลิตของโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด
 - 3.4.1 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนักศึกษา
 - 3.4.2 นิสัยรักการอ่านและศึกษาค้นคว้าของนักเรียนนักศึกษา
 - 3.4.3 ความพึงพอใจของครูและนักเรียนนักศึกษาต่อการให้บริการห้องสมุด

4. ช่วงระยะเวลาดำเนินการ วิทยาลัยเทคนิคแม่สอดดำเนินโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด ในปีการศึกษา 2562

นียมศัพท์เฉพาะ

1. **โครงการพัฒนาห้องสมุด** หมายถึง กิจกรรมที่วิทยาลัยเทคนิคแม่สอด จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาห้องสมุดและส่งเสริมให้ครูและนักเรียนนักศึกษาไปใช้บริการห้องสมุด เพื่อการเรียนรู้และศึกษาค้นคว้าในการเรียนของนักเรียนนักศึกษา

2. **การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุด** หมายถึง การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอดในปีการศึกษา 2562 ใน 4 ด้าน ดังนี้

2.1 **การประเมินด้านบริบทของโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด** หมายถึง การประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาห้องสมุดสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การสร้างความตระหนักเรื่องการพัฒนาห้องสมุดให้กับครู การให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการพัฒนาห้องสมุดให้กับครู แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดเตรียมห้องสมุด การจัดแหล่งเรียนรู้ที่จำเป็นทั้งในและนอกวิทยาลัย ความต้องการพัฒนาห้องสมุดเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการดำเนินกิจกรรมห้องสมุดเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนักศึกษา

2.2 **การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด** หมายถึง การประเมินความเหมาะสมเกี่ยวกับคณะกรรมการบริหารห้องสมุด การจัดสรรงบประมาณสำหรับพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในห้องสมุด การจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศเข้าห้องสมุด ครูทำหน้าที่บรรณารักษ์และบุคลากรประจำห้องสมุด คู่มือ/เอกสารแนะนำการใช้ห้องสมุด วัสดุ/ครุภัณฑ์ ทรัพยากรสารสนเทศ เทคโนโลยีจัดเก็บและสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ และความเพียงพอของโต๊ะ/เก้าอี้ ภายในห้องสมุด

2.3 **การประเมินด้านกระบวนการดำเนินโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด** หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของวิธีการ ขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของห้องสมุด การวางแผนพัฒนาห้องสมุดอย่างเป็นระบบ การดำเนินการพัฒนาห้องสมุดตามเกณฑ์มาตรฐานของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย การจัดสรรทรัพยากรสารสนเทศเข้าห้องสมุด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้ห้องสมุด การจัดกิจกรรมห้องสมุดตามแนวปฏิบัติกระบวนการเรียนรู้ การนิเทศ ติดตาม การดำเนินการพัฒนาห้องสมุดอย่างเป็นระบบ การประเมินผลกิจกรรมการดำเนินงานของห้องสมุด การรายงานสรุปผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และการนำผลการประเมินการดำเนินงานของห้องสมุดมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาห้องสมุด

2.4 **การประเมินผลผลิตของโครงการพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด** หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

2.4.1 **คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนนักศึกษา** หมายถึง คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทุกสาขางานตามโครงสร้างหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่เปิดสอนในวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด ในปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2562

2.4.2 นิสัยรักการอ่านและศึกษาค้นคว้าของนักเรียนนักศึกษา หมายถึง การประเมินพฤติกรรมของนักเรียนนักศึกษาที่มีการปฏิบัติกรอ่านและศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

2.4.3 ความพึงพอใจของครูและนักเรียนนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการห้องสมุด หมายถึง การประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับการให้บริการของครูทำหน้าที่บรรณารักษ์ และบุคลากรประจำห้องสมุด การประชาสัมพันธ์กิจกรรมของห้องสมุด การบริการตอบคำถามช่วยการค้นคว้า การบริการสืบค้นสารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์/อินเทอร์เน็ต การจัดบริการยืม-คืน การบริการเมื่อนำนักเรียนนักศึกษาไปเรียน/ศึกษาค้นคว้าที่ห้องสมุด การ จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุด สภาพแวดล้อมภายในห้องสมุด ความเพียงพอของสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และสารสนเทศต่างๆ และความเพียงพอของหนังสือ วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ และจุลสาร

3. ครู หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนในวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด ในปีการศึกษา 2562

4. นักเรียนนักศึกษา หมายถึง นักเรียนนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยเทคนิคแม่สอดที่ศึกษา ในปีการศึกษา 2562

ประโยชน์ที่จะได้รับการประเมิน

1. ผลการประเมินเป็นข้อมูล/สารสนเทศสำหรับผู้บริหารและผู้รับผิดชอบงานห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอด นำไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาปรับปรุงระบบการบริหารจัดการและการให้บริการของห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. ผลการประเมินเป็นข้อมูล/สารสนเทศสำหรับผู้บริหารและครูส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษารักการอ่าน รักการเรียนรู้ รักการศึกษาค้นคว้า และใช้บริการห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคแม่สอดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอน

3. เป็นแนวทางให้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีบริบทคล้ายคลึงกันและจัดทำโครงการในลักษณะเดียวกัน ได้นำข้อมูล/สารสนเทศจากผลการประเมินไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาห้องสมุดต่อไป